

УДК: 347.751 ; 347.451.92

CERIF: S 144

ТИП РАДА: ПРЕГЛЕДНИ НАУЧНИ РАД

DOI: 10.55836/PiP_22207A

др Урош ЗДРАВКОВИЋ*
доцент Универзитета у Нишу – Правног факултета, Србија

ПРАВО КУПЦА НА СМАЊЕЊЕ ЦЕНЕ УСЛЕД ПРОДАВЧЕВЕ ПОВРЕДЕ УГОВОРА О МЕЂУНАРОДНОЈ ПРОДАЈИ РОБЕ**

Сажетак

У раду се говори о праву купца да смањи цену услед продавчеве повреде уговора о међународној продаји робе. Анализира се првенствено члан 50 Конвенције УН о уговорима о међународној продаји робе, али и релевантна судска и арбитражна пракса, као и ставови на које се може наћи у литератури. Купац се може користити правом на смањење цене у случају када продавац изврши испоруку робе која није саобразна уговору. Конвенција не предвиђа да се купац може користити овим правом уколико је роба оштећена правним манам, мада се око тог питања воде полемике у литератури. Право на смањење цене није доследно купцу уколико продавац ојклони несаобразности. Конвенција предвиђа и одговарајуће процедуралне кораке, односно радње које купац треба да изведе приликом реализације овог права. Износ за који се уговорена цена смањује мора одговарати разлици између вредности

* Електронска адреса аутора: uros@prafak.ni.ac.rs.

** Рад је настао као резултат финансирања од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС према (евиденциони број 451-03-68/2022-14/200120).

испоручене робе која је несаобразна и вредности коју би имала саобразна роба у време испоруке.

Кључне речи: Међународна продаја робе. – Бечка конвенција. – Право на смањење цене.

І Уводне напомене

Право на смањење цене је једно од средстава које стоји на располагању купцу услед повреде уговора о међународној продаји робе од стране продавца. Каталог ових средстава је садржан у члановима 45–52 Конвенције Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе из 1980. године.¹ Према наведеним одредбама Конвенције, купац може захтевати извршење уговора, смањити цену или раскинути уговор. Конкретно, право купца на смањење цене уређено је чланом 50 Конвенције, који гласи:

„Ако роба није саобразна уговору, купац може, без обзира на то да ли је цена већ плаћена или није, снизити цену сразмерно разлици између вредности стварно испоручене робе у време испоруке према вредности коју би у то време имала роба саобразна уговору. Међутим, ако продавац отклони било које неизвршење својих обавеза у складу са чланом 37 или чланом 48, или ако купац одбије да прими испоруку од продавца у складу с тим члановима, купац не може да снизи цену.“

Смањење цене као средство којим се купац може користити услед продавчеве повреде уговора не представља пример оригиналности Бечке конвенције. Овај институт датира из римског права кроз правило *actio quanti minoris*,² а и данас је присутан у свим значајним цивилним правним системима.³ За разлику од континенталних правних система, наведени институт није у значајној мери (или није уопште) присутан у системима англосаксонског права.⁴ Смисао овог правног средства се састоји у омогућавању купцу да задржи несаобразну робу и

1 Конвенција Уједињених нација о уговорима о међународној продаји робе из 1980. године (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*; даље у тексту и фусногама: Бечка конвенција, БК).

2 Reinhard Zimmermann, *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford University Press, Oxford, 1996, 318.

3 Peter Piliounis, „The Remedies of Specific Performance, Price Reduction and Additional Time (Nachfrist) under the CISG: Are These Worthwhile Changes or Additions to English Sales Law?“, *Pace International Law Review*, Vol. 12, Nr. 1/2000, 29–30.

4 Sanne Jansen, „Price Reduction Under the CISG: a 21st Century Perspective“, *Journal of Law & Commerce*, Vol. 32, Nr. 2/2014, 326.

да продавцу плати цену која је сразмерна вредности те робе. За разлику од националних права, Бечка конвенција проширује домен примене овог правног средства на сва одступања од уговора која улазе у појам несаобразности, тј. на испоруку *aliud*-а, делимичну испоруку и квантитативна одступања.⁵ Тиме је купцу пружено једно врло еластично средње решење, помоћу кога ће моћи да избегне строгост раскида и да уједно сачува своје интересе које не би могао да оствари путем захтева за испуњење.⁶

У наставку рада следи детаљнија анализа овог права купца, уз помоћ релевантне судске и арбитражне праксе, као и ставова на које се може наићи у одговарајућој литератури. Говори се, најпре, о односу између права на смањење цене и осталих правних средстава која купцу стоје на располагању услед продавчеве повреде уговора. Затим је акценат рада на материјалноправним условима за коришћење права на смањење цене. Потом су предмет анализе процедурални услови, односно кораци које купац треба да спроведе приликом употребе овог правног средства. На крају рада су заступљена излагања која објашњавају начин смањења цене, односно метод за израчунавање износа за који цена треба да буде смањена.

II Однос између права на смањење цене и осталих правних средстава купца услед продавчеве повреде уговора

Као што је поменуто, право купца на смањење цене је једно из номенклатуре средстава која су обухваћена члановима 45–52 Бечке конвенције, а чија се функција састоји у заштити положаја купца услед повреде уговора коју чини продавац као друга уговорна страна. Као такво, право на смањење цене представља и алтернативу другим правима купца – да захтева извршење уговора или да раскине уговор.⁷ Купчев избор одговарајућег правног средства ће свакако зависити од процењених економских последица и конкретне ситуације. Са друге стране, право на смањење цене може добро послужити купцу када он нема право да употреби друга средства. На пример, уколико не постоје услови да се тражи од продавца извршење обавезе⁸ или онда када нема

5 Младен Драшкић, Маја Станивуковић, *Уговорно право међународне трговине*, Службени лист СЦГ, Београд, 2005, 351.

6 *Ibid.*

7 Пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *Wine bottles*, бр. 2 U 923/06, 14. децембар 2006. године (CLOUT case No. 724).

8 Видети више о праву купца да тражи извршење обавезе од продавца: Урош Здравковић, „Право купца да тражи извршење обавезе од продавца услед повреде

основа за раскид уговора, или је, у складу са чланом 49(2) Конвенције, протекло разумни период за раскид уговора.⁹

На овом месту је посебно важно указати на **однос између права на смањење цене** и права на **надокнаду штете**, на основу одредаба БК. По правилу, купац увек има право на надокнаду штете која је настала услед продавачеве повреде уговора. Право на надокнаду евентуалне штете, дакле, купац може користити истовремено са правом на смањење цене. Такође, купац има право да изабере да захтева само надокнаду штете, без употребе права на смањење цене.¹⁰ Право на смањење цене се, међутим, значајно разликује од права на надокнаду штете. Основна разлика је у томе што смањење цене **не представља средство обештећења** (као што је то случај са надокнадом штете), нити санкцију за продавца,¹¹ већ инструмент којим се прилагођава однос узајамних престација који је нарушен услед продавачеве повреде уговора. Другим речима, смањење цене је **средство реуспостављања баланса између узајамних чинидби**. Разлика се, такође, рефлектује кроз једноставније услове и поступак коришћења права на смањење цене, у односу на право на надокнаду штете. Наиме, право на смањење цене не подлеже услову настанка штете, нити је купац дужан да доказује штету – он само треба да сразмерно смањи цену за онај износ који одговара разлици између уговорене цене робе и вредности испоручене робе.¹² Ово може бити веома важно за позицију купца приликом одабира правног средства којим ће се служити. Купцу ће некад бити тешко да докаже настанак штете услед несаобразне испоруке (на пример, када купује робу из некомерцијалних/алтруистичких мотива).¹³ Купцу може бити и неисплативо да се упушта у доказивање штете уколико је, на пример, потребно ангажовање трећих стручних лица ради мишљења, или уколико би сама процедура установљивања штете трајала предуго. Такође, када постоје услови за ослобођење продавца од уговорне одговорности,

уговора о међународној продаји робе“, *Темајски зборник радова Правној факултету у Нишу* (ур. Горан Обрадовић), Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2021, 225–240.

9 Пресуда Кантоналног суда у Цугу (Швајцарска) у предмету АЗ 2006 79, 30. август 2007. године (CLOUT case No. 938).

10 Пресуда Кантоналног суда у Цириху у предмету *Printing products*, бр. НГ050430, 25. јун 2007. године (CLOUT case No. 935); пресуда Кантоналног суда у Цугу (Швајцарска) у предмету АЗ 2006 79, 30. август 2007. године (CLOUT case No. 938).

11 Александар Ђирић, *Међународно привременско право – Посебни део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2018, 166.

12 Guenter Heinz Treitel, *Remedies for Breach of Contract: A Comparative Account*, Oxford University Press, Oxford, 1988, 43.

13 P. Piliounis, 33.

у складу са чланом 79 Конвенције, купац неће имати право на надокнаду штете, али ће зато моћи да се користи смањењем цене, како би заштитио своје интересе.¹⁴

Уговорне стране, попут осталих одредаба БК, могу **искључити** и примену одредбе о праву купца на смањење цене, у складу са чланом 6 Конвенције.¹⁵ Стране то могу учинити изричито, али се њихова намера о искључењу права купца на смањење цене може протумачити и на основу осталих имплицитних показатеља. На пример, чињеница да је уговорена веома ниска цена не значи по себи да су стране предвиделе искључење права купца на потоње смањење цене услед повреде уговора, али она ипак може послужити као један од више индикатора за такав закључак.¹⁶ У том погледу, значајну улогу могу играти и трговачки обичаји.¹⁷

III Материјалноправни услови за смањење цене

Према члану 50 Конвенције, купац се може користити правом на смањење цене једино у случају када продавац изврши **испоруку робе која није саобразна уговору**.¹⁸ Несаобразност робе се тумачи у складу са чланом 35 БК: роба је несаобразна ако не одговара по количини, квалитету и врсти како је то предвиђено уговором или ако није пакована и заштићена на начин предвиђен у уговору. Ово последње може бити од великог значаја, будући да неадекватно паковање често утиче на оштећење или неповољну промену својстава робе.¹⁹

14 John O. Honnold, *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 1991, 392–395; Chang-Sop Shin, „Declaration of Price Reduction Under the CISG Article 50 Price Reduction Remedy“, *Journal of Law and Commerce*, Vol. 25, 2005/2006, 349.

15 „Стране могу искључити примену ове конвенције или, под резервом одредаба члана 12, одступити од било које од њених одредаба или изменити њихово дејство.“ БК, чл. 6.

16 *UNCITRAL Digest of Case Law on the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, United Nations, New York, 2016, 237.

17 *Ibid.* Рецимо, у међународној трговини половним аутомобилима, распрострањен је обичај да је искључена свака гаранција. Овај обичај се, међутим, не примењује уколико продавац не открије купцу чињенице, попут претходних хаварија које могу утицати на квалитет возила, а које су продавцу биле познате.

18 Пресуда Окружног суда у Фленсбургу (Немачка) у предмету *Meat products*, бр. 2 О 291/981, 24. март 1999. године (CLOUT case No. 377).

19 Пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *Wine bottles*, бр. 2 U 923/06, 14. децембар 2006. године (CLOUT case No. 724) (случај где је услед неадекватног паковања стаклених боца дошло до ломљења и нарушавања стерилности током транспорта).

Иако то није експлицитно решено у тексту Конвенције, један део доктрине сматра да је роба несаобразна и ако је испоручена друга роба (тзв. *aliud*), док постоје и мишљења да се испорука *aliud*-а треба тумачити као неиспука.²⁰ Уколико прихватимо став да испорука *aliud*-а представља испоруку несаобразне робе, онда се поставља питање на који начин би се методолошки применило смањење цене, о чему ће бити више речи у оквиру одељка V овог рада.

У коментарима Бечке конвенције се наводи да се неисправност у предатим документима који се односе на робу може такође тумачити као несаобразност испоруке.²¹ Са друге стране, у литератури су подељена мишљења да ли повреда обавезе продавца да преда купцу робна документа може бити основ за смањење цене.²² У том погледу, мишљења смо да се треба држати стриктног тумачења чланова 35 и 50 Конвенције и да се повреда обавезе предаје документа не може третирати као повреда саобразности: члан 35 ни на једном месту не наводи повреду обавезе предаје документа као елемент несаобразности. У складу са тим, купац не би требало да има право на смањење цене услед овакве повреде обавезе од стране продавца, већ се може служити другим правним средствима.

Конвенција **не предвиђа** да се купац може користити правом на смањење цене уколико је роба оптерећена **правним манама**, мада се око тог питања воде полемике у литератури.²³ Уколико стриктно приступимо тумачењу члана 50 Конвенције, закључујемо да нема простора за тврдњу да је купцу дозвољено да смањи цену уколико му је испоручена роба са евикцијом – ова одредба указује искључиво на несаобразност (што је технички, односно материјални термин) као основ за смањење цене. Правни недостатак, за разлику од несаобразности, није техничке, односно материјалне природе, већ искључиво правне – роба може бити савршено саобразна, а да је притом оптерећена потраживањима трећих лица. И документи из преговарачке историје током рада на тексту Конвенције недвосмислено указују да намера преговарача није била да се купцу омогући смањење цене услед евикције.²⁴ Такође, овај став је заступљен и у делу литературе.²⁵ Потпору таквој тврдњи пружа и практична неизводљивост да се члан 50 Конвенције уопште примени уколико се ради о роби са правним манама. Како се у овој одредби наводи:

20 А. Ђирић, 125.

21 UNCITRAL Digest, 237.

22 S. Jansen, 333.

23 *Ibid.*, 334–335.

24 *Ibid.*, 334.

25 P. Piliounis, 36.

„Ако роба није саобразна уговору купац може {...} снизити цену сразмерно разлици између вредности стварно испоручене робе у време испоруке према вредности коју би у то време имала роба саобразна уговору.“

Уколико бисмо покушали да ову формулацију применимо у ситуацији кад на роби постоје правне мане, јавила би се методолошка тешкоћа. Наиме, чак и ако бисмо усвојили став да се евикција може уподобити несаобразности, наишли бисмо на проблем упоређивања разлике која постоји између вредности робе која има правних мана, од вредности робе која је слободна од евикције. Утврђивање ове разлике је далеко једноставније и применљивије када се упоређује вредност саобразне са вредношћу несаобразне робе.

Са друге стране, постоје и мишљења да се купац може користити правом на смањење цене услед евикције. Заступници ове тезе указују на члан 44 Конвенције, који гласи: „Без обзира на одредбе става 1 члана 39 и става 1 члана 43, купац може снизити цену у складу са чланом 50 или захтевати накнаду штете, изузев за изгубљену добит, ако има разумно оправдање што није послао тражено обавештење.“²⁶ Ова одредба утврђује право купца да смањи цену у специфичним ситуацијама, када није обавестио продавца о несаобразности (у складу са чланом 39 ставом 1), односно када га није обавестио о потраживањима трећих лица на роби (у складу са чланом 43 ставом 1), док истовремено има разумно оправдање што није то учинио. Према мишљењу одређених аутора, примену члана 44 Конвенције, који дозвољава купцу да смањи цену у претходно описаној специфичној ситуацији, треба проширити и на све друге околности у којима се појављује евикција. Наводи се, такође, да треба поћи и од тога да несаобразност (као материјални дефект), и евикција (као правни дефект), имају слично (ако не и једнако) дејство на умањење користи и легитимних очекивања купца.²⁷

На основу претходних излагања можемо закључити да у академској јавности не постоји сагласност у погледу постојања права купца да смањи цену услед евикције. Са друге стране, судска и арбитражна пракса (макар у аутору доступним пресудама и одлукама) се није до сада бавила тумачењем одредаба Конвенције у том смислу. Ипак, чине се логичним и оправданим аргументи (нарочито ако узмемо у обзир формулацију из члана 44 Конвенције) да купац може смањити цену и ако добије робу која је оптерећена потраживањима трећих лица –

26 Karl Neumayer, Catherine Ming, *Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandises: commentaire*, CEDIDAC, Lausanne, 1993, 357–358.

27 *Ibid.*, 108; Peter Schlechtriem, Petra Butler, *UN Law on International Sales*, Springer-Lehrbuch, 2009, 152.

посебно уколико купац има оправдани и разуман интерес да задржи робу, упркос евикцији.

Право на смањење цене се не може користити када се повреда уговора коју чини продавац састоји у доцњи са испоруком, или у неизвршењу било које обавезе продавца, осим обавезе испоруке саобразне робе.²⁸ У случају доцње или неизвршења неке друге обавезе, купац се може користити другим правним средствима, попут захтева за извршењем обавезе или раскидом уговора. Наравно, купац ће, услед оваквих повреда уговора, увек имати право на надокнаду евентуалне штете.

Бечка конвенција не претпоставља било какав услов у погледу интензитета повреде уговора, у смислу да ли је повреда битна или обична, да би се купац користио правом на смањење цене.²⁹ Он то право може користити у случају да је роба несаобразна, без обзира на квалификацију повреде уговора. Такође, није од значаја степен кривике код продавца, односно да ли је повреда уговора последица обичне или грубе непажње, или пак намере. Чак и кад постоје услови за ослобођење од уговорне одговорности на основу члана 79 Конвенције, купац има право на смањење цене, иако нема право да тражи надокнаду штете.³⁰

Купац се може користити правом на смањење цене и када је платио цену, или део цене.³¹ Уколико је купац већ платио целу уговорену цену, он може да тражи од продавца повраћај износа који би имао право да задржи у случају смањења цене.³² Основ за овакво тумачење је формулација у члану 50 БК која гласи „...без обзира на то да ли је цена већ плаћена или није...“.

Друга реченица члана 50 БК говори о томе да право на смањење цене **није доступно** купцу уколико продавац **отклони несаобразност** у складу са чланом 37 БК (отклањање несаобразности у случају преурањене испоруке) или са чланом 48 (отклањање након испоруке). Исто правило се примењује и ако купац одбије да прихвати отклањање несаобразности које је продавац понудио.³³ То значи да је право купца

28 UNCITRAL Digest, 237.

29 Више о битној повреди уговора о међународној продаји робе: Урош Здравковић, „Појам битне повреде код уговора о међународној продаји робе“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 92/2021, 97–114.

30 UNCITRAL Digest, 237.

31 *Ibid.*

32 Пресуда Стечајног суда у Орегону (САД) у предмету *Kanto Yakin Kogyo Kabushiki-Kaisha v. Can-Eng Manufacturing Ltd.*, 29. март 2004. године (CLOUT case No. 29).

33 Пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *Acrylic blankets*, бр. 2 U 31/96, 31. јануар 1997. године (CLOUT case No. 282).

да смањи цену секундарно средство које је подређено праву продавца да отклони несаобразност. Ово правило произлази из општег начела Конвенције *in favorem contractus* које полази од тога да се уговор треба очувати и извршити на онај начин како је предвиђено његовим одредбама. Када је купац на основу Конвенције изјавио да захтева снижење цене, продавац се може супротставити том захтеву истицањем приговора да су накнадна испорука и накнадно отклањање несаобразности још увек могући.³⁴ Купац се не може користити правом на смањење цене уколико не омогући продавцу отклањање неизвршења у складу са претходно поменутиим одредбама Конвенције. Према ставу судске праксе, терет доказивања услова за смањење цене, као и износа за који се цена смањује – лежи на купцу.³⁵

IV Процедурални услови за смањење цене

Поред испуњења претходно описаних материјалних услова за коришћење права на смањење цене, купац је у обавези да предузме и одговарајуће процедуралне кораке приликом реализације овог права.

Пре него што смањи цену, купац је дужан да робу прегледа или да је да на преглед у складу са чланом 38 Конвенције. Након што је утврди, купац је дужан да **обавести продавца о несаобразности**, у складу са чланом 39 Конвенције.³⁶ Уколико пропусти да на адекватан начин обавести продавца о несаобразности, купац губи право да се користи свим правним средствима услед несаобразности робе, па и правом да смањи цену.³⁷ Обавештење се мора учинити у разумном року од дана када је купац открио или морао открити несаобразност (члан 39 став

34 М. Драшкић, М. Станивуковић, 351.

35 Пресуда Кантоналног суда у Цугу (Швајцарска) у предмету А3 2006 79, 30. август 2007. године (CLOUT case No. 938).

36 Члан 39 БК:

„(1) Купац губи право да се позива на недостатак саобразности робе ако о томе није продавцу послао обавештење у коме је навео природу недостатка, у разумном року од тренутка кад га је открио или морао открити.

(2) Купац у сваком случају губи право да се позове на недостатак саобразности робе, ако о њему није обавестио продавца најкасније у року од две године рачунајући од дана стварне предаје робе купцу, изузев кад је тај рок неслагласан са роком о уговорној гарантини.“

37 Пресуда Вишег регионалног суда у Дизелдорфу у предмету *Cucumbers*, бр. 17 U 82/93, 8. јануар 1993. године (CLOUT case No. 48); одлука Арбитражног суда Међународне трговачке коморе у Паризу у предмету *Cow hides*, бр. 7331, 1. јануар 1994. године (CLOUT case No. 303); пресуда Окружног суда у Дармштату (Немачка) у предмету *Video recorders*, бр. 10 O 72/00, 9. мај 2000. године (CLOUT case No. 343); пресуда Провинцијског суда у Памплони (Шпанија) у предмету *EMC v. C de AB*

1 Конвенције). Међутим, на основу члана 44 БК, уколико има разумно оправдање што није послао обавештење о несаобразности, купац ипак може понизити цену или захтевати накнаду штете, изузев за изгубљену добит. У складу са ставом 2 члана 39 Конвенције, купац ће изгубити право на смањење цене и ако продавца није обавестио о несаобразности најкасније у року од две године рачунајући од дана стварне предаје робе купцу, изузев кад је тај рок несагласан са роком о уговорној гаранцији.

Следећа радња коју је купац дужан да предузме је да **обавести продавца о смањењу цене**. Важно је напоменути да се само обавештење о несаобразности не уподобљава обавештењу о смањењу цене, које представља **посебну радњу**. Обавештење о смањењу цене се, притом, може послати истовремено са обавештењем о несаобразности. Из члана 50 Конвенције произлази да је купац овлашћен да једнострано изјави да смањује цену. Није потребно да се у вези са тим обраћа суду или арбитражи. Купац дакле, без претходног обраћања одговарајућем форуму, једностраном изјавом воље може „адаптирати“ уговор тако што ће смањити цену. Купац је, притом, дужан да јасно искаже своју намеру да смањи цену.³⁸ У том погледу, препоручује се да купац у обавештењу појасни разлоге због којих је одлучио да смањи цену – најчешће путем указивања на несаобразност.³⁹ Уколико купац само плати продавцу одређени износ који је мањи од уговорене цене, без довољно јасно показане намере да се ради о смањењу цене, то се неће сматрати обавештењем о смањењу цене.⁴⁰ Судска пракса је, пак, установила да се купчево потпуно одбијање да плати цену може тумачити као довољно изражавање намере да се смањи цена, и то на нулу.⁴¹ Са друге стране, уколико продавац оспори право купца да смањи цену (путем тврдње да за то нема основа јер је роба саобразна), или оспори износ за који је купац смањео цену, ствар може доћи до суда или арбитраже који ће решити спор и дати коначну реч.

Једно од питања се односи на то да ли је купац дужан да учини посебно обавештење о смањењу цене пре самог смањења, или је довољно да се обавештење учини истовремено са смањењем. Ово питање је од

SL, 27. март 2000. године (CLOUT case No. 397); пресуда Врховног суда Шпаније у предмету 522/2007, 16. мај 2007. године (CLOUT case No. 800).

38 Пресуда Вишег регионалног суда у Минхену у предмету 7 U 4419/93, 2. март 1994. године (CLOUT case No. 83).

39 S. Jansen, 349.

40 Ivo Bach, „Art. 50“, *UN Convention on Contract for the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Stefan Kröll, Loukas Mistelis, Pilar Perales Viscasillas), München, 2011, 756–757.

41 Пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *Wine bottles*, бр. 2 U 923/06, 14. децембар 2006. године (CLOUT case No. 724).

значаја уколико купац још увек није платио цену. Судска пракса,⁴² али и део доктрине, сматра да купац мора учинити засебно обавештење о одлуци о смањењу цене, па тек онда може извршити смањење, тако што ће одбити да плати њен део.⁴³ Са друге стране, један део доктрине, са чијим се ставом треба сложити, сматра да се ово тумачење не треба подржати, са аргументом да члан 50 Конвенције не предвиђа такву обавезу, односно да се ни у једном делу те одредбе не помиње термин „обавештење“ или „изјава“, у смислу радњи које купац треба да спроведе када се користи правом на смањење цене.⁴⁴ У складу са тим, купац није дужан да посебно пошаље обавештење о одлуци о смањењу цене, али је ипак дужан да такво обавештење учини истовремено са самим извршењем радње смањења цене.⁴⁵ Са друге стране, уколико је купац већ платио цену, онда је логично да мора да сачини посебно обавештење о одлуци о смањењу цене и да га пошаље продавцу.⁴⁶ Уколико је купчева одлука о смањењу цене основана, продавац ће бити у обавези да врати део новца купцу.

Обавештење о смањењу цене производи дејство моментом **одашиљања**. Ризик у погледу самог пријема обавештења је на продавцу: купац се може позивати на обавештење уколико га је уредно одаслао, чак и уколико оно, из неког разлога, не стигне продавцу.⁴⁷

V Одређивање висине смањења цене

За разлику од већине цивилних правних система, где се предвиђа учешће вештака (експерта) или, пак, судова у одређивању висине смањења цене, Бечка конвенција оставља купцу да самостално процени за који износ ће умањити цену. Смањење цене, стога, може се посматрати као облик самопомоћи на страни купца. Ипак, у пракси се увек

42 Пресуда Вишег регионалног суда у Минхену у предмету *Coke*, No. 7 U 4419/93, 2. март 1994. године.

43 S. Jansen, 346–347.

44 Ulrich Huber, „Commentary on art. 50“, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer), 2nd ed., Oxford, 1998, 444.

45 S. Jansen, 346–347.

46 C. S. Shin, 350.

47 Овакво тумачење произлази из члана 27 Конвенције: „Изузев ако је изричито друкчије предвиђено у овом делу Конвенције, кад је једна страна неко обавештење, захтев или друго саопштење дала или учинила у складу са овим делом и на начин који се сматра одговарајућим у датим околностима, задоцњење или грешка у преносу саопштења или чињеница да саопштење није стигло не лишава ту страну права да се на то саопштење позива.“

може десити да коначну реч о износу за који се цена треба умањити дају судови или арбитраже, потпомогнуте мишљењем вештака одговарајуће струке.⁴⁸ То ће се догодити у случају да продавац није сагласан са износом за који је купац смањео цену, па реши да по том питању покрене поступак против купца пред надлежним судом или арбитражом.

Износ за који се уговорена цена смањује мора одговарати разлици између вредности испоручене робе која је несаобразна и вредности коју би имала саобразна роба. Другим речима, **смањена цена мора бити пропорционална стварној вредности испоручене робе**. Када се несаобразност огледа у количинском одступању, метод израчунавања висине смањења цене је прилично једноставнији него када је у питању несаобразност у погледу квалитета робе. Ова калкулација се, стога, често, а посебно у случају спорења између купца и продавца, спроводи уз помоћ вештака одговарајуће економске струке.⁴⁹ Такође, вредност робе ће се једноставније утврдити уколико она има тржишну цену (што је у међународној трговини веома честа појава). Уколико то није случај, неопходно ће бити ангажовање експерта и по том питању. Уговорне стране су слободне да саме одреде начин смањења цене. Ако се стране сагласе да купац препрода несаобразну робу по најбољој могућој цени, онда ће купац имати право на смањење у оном износу који одговара разлици између цене по којој је роба препродата и првобитно уговорене цене.⁵⁰ Посебан проблем се може јавити уколико прихватимо становиште да испорука *aliud*-а (што представља испоруку потпуно друге робе – на пример трактори уместо аутомобила) представља испоруку несаобразне робе. Проблем се огледа у томе што методологија смањења цене подразумева упоређивање вредности исте робе (на пример, вредност исправних аутомобила и вредност неисправних). Код испоруке *aliud*-а може се десити да испоручена роба нема никаквих дефеката и да је њена тржишна вредност иста, или чак и већа од тржишне вредности робе коју је купац очекивао на основу уговора. У том случају би било немогуће пронаћи одговарајући метод за смањење цене и за купца би тада било исплативије да се користи другим правним средствима које предвиђа Конвенција.

У случају да испоручена роба нема никакву новчану вредност, цена се може смањити на нулу.⁵¹ Купац задржава ову могућност чак и

48 P. Piliounis, 31–32.

49 Пресуда Међународне трговачке арбитраже при Трговачко-индустријској комори Руске Федерације, бр. 1500, 27. април 2005. године.

50 Пресуда Вишег регионалног суда у Келну у предмету *Potatoes*, бр. 16 U 57/05, 14. август 2006. године (CLOUT case No. 825).

51 Пресуда Врховног суда Западне Аустралије у предмету *Ginza Pte. Ltd v. Vista Corporation Pty. Ltd*, 17. јануар 2003. године; пресуда Вишег регионалног суда

онда када изгуби право да раскине уговор услед протекла разумног рока у складу са чланом 49(2) Конвенције.⁵² Смањење цене у том случају се по свом дејству изједначава са раскидом уговора, осим у погледу обавезе купца да врати робу.⁵³

Када је у питању **време одређивања вредности робе** (како оне несаобразне која је испоручена, тако и саобразне), члан 50 Конвенције говори о „времену испоруке“ као релевантном, док по ставовима одређених судова може бити меродавна и она вредност која постоји у тренутку приспећа робе на коначну дестинацију.⁵⁴ Тренутак испоруке робе може варирати у зависности од уговорних одредаба, пре свега од транспортних клаузула које су употребљене (у међународној трговини најчешће се ради о клаузулама *INCOTERMS*⁵⁵). Моменат испоруке може, на пример, бити везан за предају робе првом превозиоцу или за неку другу околност, а не нужно и за приспеће робе на коначну дестинацију, односно за пријем робе од стране купца. Међутим, према ставовима судске праксе, у ситуацији када се купац служи правом на смањење цене, за одређивање вредности робе може бити меродаван и тренутак када роба дође до коначне дестинације, без обзира на уговорени моменат испоруке. Један случај из праксе посебно илуструје овакав став. Наиме, услед неадекватне амбалаже, боце (које су биле предмет уговора) су оштећене током транспорта и услед тога су изгубиле на вредности. Новчана вредност ових боца се, према мишљењу суда, није могла одређивати према вредности које су оне имале пре самог транспорта, већ према вредности које су имале након што су стигле на коначну дестинацију.⁵⁶

Када је у питању **место одређивања вредности робе**, члан 50 Конвенције о томе ћути, док је доктрина по истом питању подељена.

у Кобленцу у предмету *Wine bottles*, бр. 2 U 923/06, 14. децембар 2006. године (CLOUT case No. 724); пресуда Врховног суда Аустрије у предмету *Coffee machines*, бр. 3 Ob 193/04k, 23. мај 2005. године (CLOUT case No. 747); пресуда Савезног суда Немачке у предмету *Pork*, бр. VIII ZR 67/04, 2. март 2005. године (CLOUT case No. 774); пресуда Вишег регионалног суда у Келну у предмету *Potatoes*, бр. 16 U 57/05, 14. август 2006. године (CLOUT case No. 825); пресуда Кантоналног суда у Цугу (Швајцарска) у предмету A3 2006 79, 30. август 2007. године (CLOUT case No. 938).

52 Пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *Wine bottles*, бр. 2 U 923/06, 14. децембар 2006. године (CLOUT case No. 724).

53 *Ibid.*

54 Пресуда Вишег регионалног суда у Грацу у предмету *Marble slabs*, бр. 6 R 194/95, 9. новембар 1995. године (CLOUT case No. 175); пресуда Апелационог суда у Антверпену у предмету бр. 1995/AR/1558, 4. новембар 1998. године (CLOUT case No. 1018).

55 *INCOTERMS (International Commercial Terms)* представљају збирку међународних транспортних клаузула које доноси Међународна трговинска комора у Паризу.

56 Пресуда Вишег регионалног суда у Кобленцу у предмету *Wine bottles*, бр. 2 U 923/06, 14. децембар 2006. године (CLOUT case No. 724).

Одређени писци предлажу решење са три алтернативне могућности. Према тим ставовима, примарно место одређивања вредности робе је њена прва дестинација. Уколико се овај метод не може применити, релевантно је место испоруке. Крајња могућност, која се примењује уколико су прва два метода неделотворна, подразумева да купац за место одређивања вредности робе може бирати између места свог пословања или места пословања продавца.⁵⁷ Други део доктрине сматра да је место коначне дестинације (приспећа) робе једино релевантно за одређивање њене вредности,⁵⁸ док постоје и она мишљења која за то место сматрају искључиво место седишта купца.⁵⁹ Коначно, постоји и став који искључиво заговара место испоруке као меродавно.⁶⁰ Попут доктрине, ни судска и арбитражна пракса нису коначно разјасниле ово питање.⁶¹ Мишљења смо да се по овом питању треба придружити ставу који заговара **место приспећа робе на коначну дестинацију**. Уколико пођемо од тога да је циљ члана 50 Конвенције заштита интереса купца, онда би требало ову одредбу и тумачити у складу са његовим интересима. Логично је да је купцу у интересу да се као место утврђивања вредности робе одреди место њеног приспећа на коначну дестинацију, јер ће купац најчешће у том месту препродати или употребити робу.

VI Закључак

Право купца на смањење цене је једно из номенклатуре средстава која су обухваћена члановима 45–52 Конвенције УН о уговори-ма о међународној продаји робе, а чија се функција састоји у заштити положаја купца услед повреде уговора коју чини продавац као друга

57 P. Piliounis, 34; Michael R. Will, „Art. 50“, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law* (eds. Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell), Giuffrè, Milan, 1987, 374–375.

58 Christoph Benicke, „Art. 50 CISG“, *Münchener Kommentar Handelsgesetzbuch* (Hrsg. Karsten Schmidt), München, 2004, 573; Anton K. Schnyder, Ralf M. Straub, „Art. 50“, *Kommentar zum UN-Kaufrecht* (Hrsg. Heinrich Honsell), Springer, Heidelberg – Dordrecht – London – New York, 2010, 641.

59 Fritz Enderlein, Dietrich Maskow, *International Sales Law: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, Oceana Publication, New York, 1992, 304; Ki-Moon Han, „A Study on Price Reduction under CISG and Issues“, *Trade and Commerce Research*, Vol. 69, 2016, 58.

60 Fritz Enderlein, „Rights and Obligations of the Seller under the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods“, *International Sale of Goods: Dubrovnik Lectures* (ed. Petar Sarcevic, Paul Volken), Oceana Publications, New York – London – Rome, 1986, 197.

61 S. Jansen, 361.

уговорна страна. Конкретно, ово право је уређено чланом 50 поменуте Конвенције.

Конвенција предвиђа неколико материјалноправних услова за коришћење права на смањење цене. Купац се може користити правом на смањење цене у случају када продавац изврши испоруку робе која није саобразна уговору. Право на смањење цене се не може користити када се повреда уговора коју чини продавац састоји у доцњи са испоруком, или у неизвршењу било које обавезе продавца, осим обавезе испоруке саобразне робе. У случају доцње или неизвршења неке друге обавезе, купац се може користити другим правним средствима, попут захтева за извршењем обавезе или раскидом уговора.

Конвенција не предвиђа да се купац може користити правом на смањење цене уколико је роба оптерећена правним манама, мада се око тог питања воде полемике у литератури. Чине се логичним и оправданим аргументи да купац може смањити цену и ако добије робу која је оптерећена потраживањима трећих лица – посебно уколико купац има оправдани и разуман интерес да задржи робу, упркос евикцији.

Право на смањење цене није доступно купцу уколико продавац отклони несаобразност. Исто правило се примењује и ако купац одбије да прихвати отклањање несаобразности које је продавац понудио.

Када су у питању процедурални услови за смањење цене, Конвенција предвиђа одговарајуће кораке, односно радње које купац треба да спроведе приликом реализације овог права. Купац најпре треба продавца да обавести о несаобразности. Следећа радња коју је купац дужан да предузме је да обавести продавца о смањењу цене. Важно је напоменути да се само обавештење о несаобразности не уподобљава обавештењу о смањењу цене, које представља посебну радњу. Купац је, притом, дужан да јасно искаже своју намеру да смањи цену. Купац нема обавезу да посебно пошаље обавештење о одлуци о смањењу цене, али је ипак дужан да такво обавештење учини истовремено са самим извршењем радње смањења цене. Са друге стране, уколико је купац већ платио цену, онда је логично да мора да сачини посебно обавештење о одлуци о смањењу цене и да га пошаље продавцу.

Конечно, члан 50 Конвенције говори и о методу смањења цене. Износ за који се уговорена цена смањује мора одговарати разлици између вредности испоручене робе која је несаобразна и вредности коју би имала саобразна роба. Смањена цена мора бити пропорционална стварној вредности испоручене робе. Када је у питању време одређивања вредности робе (како оне несаобразне која је испоручена, тако и саобразне), члан 50 Конвенције говори о „времену испоруке“ као релевантном, док по ставовима одређених судова може бити меродавна

и она вредност која постоји у тренутку приспећа робе на коначну дестинацију. Када је у питању место одређивања вредности робе, члан 50 Конвенције о томе ћути, док је доктрина по истом питању подељена. Мишљења смо да се по овом питању треба придружити ставу који заговара место приспећа робе на коначну дестинацију.

Коришћена литература

- Bach Ivo, „Art. 50“, *UN Convention on Contract for the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Stefan Kröll, Loukas Mistelis, Pilar Perales Viscasillas), München, 2011.
- Benicke Christoph, „Art. 50 CISG“, *Münchener Kommentar Handelsgesetzbuch* (Hrsg. Karsten Schmidt), München, 2004, 573; Anton K. Schnyder, Ralf M. Straub, „Art. 50“, *Kommentar zum UN-Kaufrecht* (Hrsg. Heinrich Honsell), Springer, Heidelberg – Dordrecht – London – New York, 2010.
- Драшкић Младен, Станивуковић Маја, *Уговорно право међународне трговине*, Службени лист СЦГ, Београд, 2005. (Draškić Mladen, Stanivuković Maja, *Ugovorno pravo međunarodne trgovine*, Službeni list SCG, Beograd, 2005)
- Enderlein Fritz, „Rights and Obligations of the Seller under the UN Convention on Contracts for the International Sale of Goods“, *International Sale of Goods: Dubrovnik Lectures* (ed. Petar Sarcevic, Paul Volken), Oceana Publications, New York – London – Rome, 1986.
- Enderlein Fritz, Maskow Dietrich, *International Sales Law: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods*, Oceana Publication, New York, 1992.
- Здравковић Урош, „Појам битне повреде код уговора о међународној продаји робе“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, бр. 92/2021. (Zdravković Uroš, „Pojam bitne povrede kod ugovora o međunarodnoj prodaji robe“, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu*, br. 92/2021)
- Здравковић Урош, „Право купца да тражи извршење обавезе од продавца услед повреде уговора о међународној продаји робе“, *Тематски зборник радова Правног факултета у Нишу* (ур. Горан Обрадовић), Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2021. (Zdravković Uroš, „Pravo kupca da traži izvršenje obaveze od prodavca usled povrede ugovora o međunarodnoj prodaji robe“, *Tematski zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* (ur. Goran Obradović), Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš, 2021)

- Zimmermann Reinhard, *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford University Press, Oxford, 1996.
- Jansen Sanne, „Price Reduction Under the CISG: a 21st Century Perspective“, *Journal of Law & Commerce*, Vol. 32, Nr. 2/2014.
- Neumayer Karl, Catherine Ming, *Convention de Vienne sur les contrats de vente internationale de marchandises: commentaire*, CEDIDAC, Lausanne, 1993.
- Piliounis Peter, „The Remedies of Specific Performance, Price Reduction and Additional Time (Nachfrist) under the CISG: Are These Worthwhile Changes or Additions to English Sales Law?“, *Pace International Law Review*, Vol. 12, Nr. 1/2000.
- Shin Chang-Sop, „Declaration of Price Reduction Under the CISG Article 50 Price Reduction Remedy“, *Journal of Law and Commerce*, Vol. 25, 2005/2006.
- Schlechtriem Peter, Petra Butler, *UN Law on International Sales*, Springer-Lehrbuch, Cham, 2009.
- Han Ki-Moon, „A Study on Price Reduction under CISG and Issues“, *Trade and Commerce Research*, Vol. 69, 2016.
- Heinz Treitel Guenter, *Remedies for Breach of Contract: A Comparative Account*, Oxford University Press, Oxford, 1988.
- Honnold John O., *Uniform Law for International Sales under the 1980 United Nations Convention*, Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 1991.
- Huber Ulrich, „Commentary on art. 50“, *Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)* (eds. Peter Schlechtriem, Ingeborg Schwenzer), 2nd ed., Oxford, 1998.
- Ђирић Александар, *Међународно трговинско право – Посебни део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2018. (Ćirić Aleksandar, *Međunarodno trgovinsko pravo – Posebni deo*, Pravni fakultet Univerziteta u Nišu, Niš, 2018)
- Will Michael R., „Art. 50“, *Bianca-Bonell Commentary on the International Sales Law* (eds. Massimo Bianca, Michael Joachim Bonell), Giuffrè, Milan, 1987.

Uroš ZDRAVKOVIĆ, PhD

Assistant Professor at the University of Niš Faculty of Law, Serbia

THE RIGHT OF THE BUYER TO REDUCE PRICE IN THE CASE OF THE SELLER'S BREACH OF CONTRACT ON INTERNATIONAL SALE OF GOODS

Summary

This article deals with the right of the buyer to reduce price in the case of the seller's breach of contract on international sale of goods. Primarily, the subject of the analysis is the Article 50 of the UN Convention on contracts for the international sale of goods (CISG). The article also deals with relevant court and arbitration practice, as well as with legal doctrine. The buyer may use his right to reduce price if the seller has delivered non-conforming goods. The CISG does not envisage price reduction as a remedy for delivery of goods that is under third party claims. Still, there is a serious discussion about this issue in the literature. If the seller remedies any failure to perform his obligations in accordance with the article 37 or article 48 or if the buyer refuses to accept performance by the seller in accordance with those articles, the buyer may not reduce the price. According to the Article 50 of the CISG, the buyer must take appropriate procedural steps in order to exercise his right to reduce price. The buyer may reduce the price in the same proportion as the value that the goods actually delivered had at the time of the delivery bears to the value that conforming goods would have had at that time.

Key words: *International Sale of Goods. – CISG. – Right to Reduce Price.*

Датум пријема рада: 10. 3. 2022.

Датум исправке рада: 1. 4. 2022.

Датум прихватања рада: 30. 5. 2022.